ISSN -2583-147X (P), **Vol.- 9, Issue No.X, January 2024**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ନାଟ୍ୟସ୍ରଷ୍ଟା ବିଜୟ କୁମାର ମିଶ୍ର ଓ ଶବବାହକମାନେ

ଲିକୁ ବେହେରା

ଉତ୍ତର ଷାଠିଏ କାଳରେ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ନାଟ୍ୟସ୍ରଷ୍ଟା ନାଟକ ରଚନାରେ ହାତଦେଇ ଓଡିଆ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟରେ ନିଜର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟିକରି ପାରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାଟ୍ୟକାର ବିଜୟମିଶ୍ର (୧୯୩୬ ଜୁନ୍ ୧୭-୨୦୨୦ ଅପ୍ରେଲ ୨୬) ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀକାଳରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚଳିତ ନୂତନ ନାଟ୍ୟଧାରାର ସେ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ ପୁରୋଧା । ଜୀବନର ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ନାଟକ ପ୍ରତି ବିଜୟଙ୍କର ରହିଥିଲା ଅହେତୁକ ଦୁର୍ବଳତା । ପିତା ହରିହର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ଥିଲା ବିଜୟଙ୍କ ନାଟ୍ୟ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ମୂଳଦୁଆ । ପିତା ହରିହର ବୃତ୍ତିରେ ଜଣେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ (ଟ୍ରେଜେରୀ ଆକାଉଟାଣ୍ଟ) ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଥିଲେ କଳାନୁରାଗୀ । ଏକ ଯାତ୍ରା ଦଳର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା କରିବା ସହ ନିଜ ଘରକୁ ଏକ ଆଖଡ଼ାଶାଳରେ ପରିଣତ କରିଥିଲେ । ସେହି ଆଖଡ଼ା ଘରର ଦୈନନ୍ଦିନ ନାଟ୍ୟାଭ୍ୟାସର ପ୍ରଭାବ ଏବଂ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଯାତ୍ରାଦଳର ନାଟ୍ୟ ଓସ୍ତାଦ ଶ୍ରୀ ଗୁଣନିଧି ଦାସଙ୍କ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ବିଜୟଙ୍କୁ ପିଲାଦିନୁ ନାଟ୍ୟକଳା ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ କରି ରଖିଥିଲା ।

ସ୍କୁଲ ଛାତ୍ର ଜୀବନରୁ ବିଜୟ ମଞ୍ଚ ଅଭିନୟ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଥିଲେ । ନୀଳଗିରି ହାଇସ୍କୁଲର ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବରେ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ରଚିତ ନାଟକ 'ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ'ରେ ପ୍ରଥମେ ଅଭିନୟ କରିଥିଲେ । ସ୍କୁଲ ପାଠ ଶେଷକରି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସ୍କୁଲ, ଓଡ଼ିଶା (କଟକ)ରେ ତିନିବର୍ଷ ପଢିଥିଲେ ।" ସେହି ତିନିବର୍ଷରେ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସ୍କୁଲର ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କାଳୀଚରଣଙ୍କ 'ଚକ୍ରୀ', ଭଞ୍ଜକିଶୋରଙ୍କ 'ଜୟମାଲ୍ୟ'ପ୍ରଭୃତି ନାଟକରେ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ମୁଖ୍ୟ ନାରୀ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନିଜ ଅଭିନୟ ଦକ୍ଷତାକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷର ଅଭିନୟରେ ପୁରସ୍କୃତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି" ।[୧] କଟକ ରହଣିକାଳରେ ବିଜୟ ସେ ସମୟର ସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବସାୟିକ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ 'ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା-ବି' ସହ ଜଡ଼ିତ ହୋଇଥିଲେ । ଯାହାର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ 'ଜନନୀ' ନାଟକ 'ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା-ବି' ମଞ୍ଚରେ ସଫଳତାର ସହ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇ ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଜଣେ ନାଟ୍ୟକାର ଆସନରେ ଆସୀନ କରାଇଥିଲା ।

ବିଜୟଏକାଧାରାରେ ଜଣେ ମଞ୍ଚ ଅଭିନେତା, ନାଟ୍ୟକାର ଏବଂ ନାଟ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ରୂପେ ପରିଚିତ । ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ମୌଳିକ ନାଟକ ରଚନା କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନୁସରଣ ଓ ଅନୂଦିତ ନାଟକ ଲେଖିଛନ୍ତି, ଦୂରଦର୍ଶନ ଏବଂ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ସହ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଥିଲା । 'ଜନନୀ' (୧୯୬୦) ଥିଲା ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଥମ ନାଟକ । ଏହାପରେ 'ଏକାକୀ' (୧୯୬୨), 'ଅଶାନ୍ତ ଗ୍ରହ' (୧୯୬୪), 'ତିମିର ତୀର୍ଥ'(୧୯୬୫), 'ପ୍ରତୀକ୍ଷା' (୧୯୬୬), 'ଆର୍ତ୍ତନାଦ' (୧୯୬୬), 'ସାଗର ତୀରେ' (୧୯୬୭), 'ହେ ସ୍ୱର୍ଗ ବିଦାୟ' (୧୯୬୭), 'ଶବବାହକମାନେ' (୧୯୬୮), 'ଅସତ୍ୟ ସହର' (୧୯୬୮), 'ଯାଯାବର' (୧୯୬୮), 'ଏଠି ସେଠି ସବୁଠି' (୧୯୭୧), 'ଦୁଇଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦଗ୍ଧ ଫୁଲକୁ ନେଇ' (୧୯୭୨), 'ଯାଦୁକର' (୧୯୭୪), 'ନିଷିଦ୍ଧ ସ୍ୱପ୍ନ' (୧୯୭୬), 'ତଟ ନିରଞ୍ଜନା'(୧୯୭୮), 'ସାକ୍ଷୀ ଇତିହାସ' (୧୯୮୦), 'ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ' (୧୯୮୦), 'ବାଦଶାହା' (୧୯୮୧), 'ପର୍ଶୁରାମ' (୧୯୮୧), 'ବାନପ୍ରସ୍ଥ' (୨୦୧୧) ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହା ସହିତ ଅନୂଦିତ ଓ ଅନୁସୃତ ଶୈଳୀରେ ରଚିତ ନାଟକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି- 'ଜନନୀ' (ନିହାର ରଞ୍ଜନ ଗୁପ୍ତାଙ୍କ awkûMì cûûcÞM), 'Zòè Zų[ð (HenerikIbsenu 'The Ghost'), 'ବନ୍ଦୀ'(Anthony Hopeu 'Prisoner Of

Zenda'), 'ପାଣ୍ଡୁ ନାୟକର ଜମାନ ବନ୍ଦୀ' (Victor Hugou 'Lesmiserble') ଇତ୍ୟାଦି ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ।

ନାଟକ ସହ ବିଜୟ ମିଶ୍ର କେତେକ ଏକାଙ୍କିକା ମଧ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ । 'ତା' ଆରି ଲାଗି' ଥିଲା ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ରଚିତ ଏକାଙ୍କିକା । ଯାହାକି ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ରଚିତ ହୋଇ ବେତାର ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଥିଲା । ପରେ 'ଲେଭଲ୍ କ୍ରସିଙ୍ଗ', 'କୌଣସି ଏକ ନାଟକ ପାଇଁ', 'କୋଠରୀ', 'ଚତୁଷ୍କୋଣ', 'ଭାଲୁ ଉପଦ୍ରବ' ପ୍ରଭୃତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଏକାଙ୍କିକା ରଚନା କରିଥିଲେ । "ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସମଗ୍ର ଏକାଙ୍କିକା କୃତି ଓଡ଼ିଆ ଏକାଙ୍କିକାର ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଏକ ମୂଲ୍ୟବାନ ପଦକ୍ଷେପ । ଏକାଙ୍କିକାର ସ୍ୱଳ୍ପ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧ୍ୟାୟକୁ ଅତି ନିଷ୍ଠାର ସହ ରୂପ ଦେଇ ସଫଳ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାରେ ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଲେଖନୀ ଯେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ" ।[୨] ନାଟକ, ଏକାଙ୍କିକା ବ୍ୟତୀତ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ସହ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଥିଲା ନିବିଡ଼ । ବିଜୟ ମିଶ୍ର ନିଜ ରଚିତ ନାଟକ 'ଜନନୀ', 'ଯାଯାବର', 'ଅଶାନ୍ତ ଗ୍ରହ'କୁ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଥିଲେ । ସଙ୍ଗୀତ ଶିଳ୍ପୀ ଅକ୍ଷୟ ମହାନ୍ତି, ଅଭିନେତା ହେମନ୍ତ ଦାସଙ୍କ ସହ ମିଶି 'ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତି' ନାମରେ 'ଯାଯାବର' ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିଥିଲେ । ଚିତ୍ରନାଟ୍ୟର ଲେଖକ ଓ ସଂଳାପକାର ଭାବରେ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର 'ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ', 'ଝିଲିମିଲି', 'ମାନିନୀ', 'ସୁନା ଚଢେଇ', 'ଯାହାକୁ ରଖିବେ ଅନନ୍ତ', 'ଡୋରା', 'ଜଗାବଳିଆ', 'ପାଚେରୀ ଉଠିଲା ମଝି ଦୁଆରୁ', 'ସମୟ ଚକରେ ସଂସାର ରଥ', 'ରଜନୀଗନ୍ଧା' ଆଦି ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ସହ ଜଡ଼ିତ ଥିଲେ । ଦୂରଦର୍ଶନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଟେଲିଭିଜନରେ ଧାରାବାହିକ ଭାବେ ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ' ତା'ଆରି ଲାଗି 'ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ', 'କୋମଳ ଗାନ୍ଧାର', 'ଘର', 'ସାରା ଆକାଶ', 'ସକାଳର ଅପେକ୍ଷାରେ', 'ପଥର ପଡିଲେ ସହି', 'ଚୋରା ବାଲି', 'ଯେ ପକ୍ଷୀ ଉଡେ ଯେତେ ଦୂର', '୧୮୧୭' ନାଟକଗୁଡିକ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇପାରିଥିଲା ।

ବିଜୟ ମିଶ୍ର ନାଟ୍ୟକାର ଜୀବନର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପାରମ୍ପରିକ ଶୈଳୀରେ ନାଟକମାନ ରଚନା କରିଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ୧୯୬୮ ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଚେତନାରେ ଉତ୍ତରଣ ଘଟିବାରୁ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ଶୈଳୀକୁ ଆପଣାଇ ନେଇଥିଲେ । ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ନାଟକ ରଚନା କରିବାର କିଛିକାଳ ପରେ ବିଜୟ ମିଶ୍ର ନିଜ ନାଟକଗୁଡିକରେ କଳୁଷିତ ସମାଜ ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗୀକାର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । 'ଜନନୀ' ତାଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଥମ ରଚିତ ନାଟକ । ୧୯୬୦ ମସିହାମେ ୧୫ ତାରିଖରେ କଟକର ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା 'ବି' ନାଟ୍ୟସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ସାମୁଏଲ (ବାବି)ଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ସଫଳତାର ସହ ଅଭିନୀତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଥିଲା ପାରମ୍ପରିକ ଶୈଳୀରେ ରଚିତ ଏକ ନାଟକ । ଗୋଟିଏ ସନ୍ତାନ (କୁମାର)କୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଦୁଇଟି ମାଆ (ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ-ଅନୀତା, ଧାତ୍ରୀ-ଅମୀତା) ପ୍ରାଣରେ ଯେଉଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱାତ୍ମକ ମାନସିକତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ତାହାକୁ ନାଟ୍ୟକାର ଏହି ନାଟକରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ପରେ 'ଏକାକୀ' (୧୯୬୨) ମହାନଦୀ କ୍ଲବ, କଟକ ଦ୍ୱାରା ୧୯୬୨ ଜୁଲାଇ ୨୫ରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡପରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୋଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଟକ ରୂପେ ଓଡ଼ିଶା ସଙ୍ଗୀତ ନାଟକ ଏକାଡ଼େମୀ ଦ୍ୱାରା ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଥିଲା ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ଆଗାମୀ ନାଟ୍ୟ ରଚନା ନିମିତ୍ତ ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ।

ନାଟ୍ୟକାର ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ଅଶାନ୍ତ ଗ୍ରହ', 'ତିମିରତୀର୍ଥ', 'ଆର୍ତ୍ତନାଦ', 'ହେ ସ୍ୱର୍ଗ ବିଦାୟ', 'ଅସତ୍ୟ ସହର' ଇତ୍ୟାଦି ନାଟକରେ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତାର ସ୍ୱର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏଥିରେ ଥିବା କେତେକ ଚରିତ୍ର ସମାଜରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମିତ୍ତ ଅହରହ ସଂଘର୍ଷ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । 'ଅଶାନ୍ତ ଗ୍ରହ'ର ହେମନ୍ତ, 'ତିମିର ତୀର୍ଥ'ର ନନ୍ଦିନୀ (ରୂପାବାଈ), 'ହେ ସ୍ୱର୍ଗ ବିଦାୟ'ର ବିପ୍ଳବ, 'ଅସତ୍ୟ ସହର'ର ସୁଦାମ ଓ ରୂପା ଏ ସମସ୍ତେ ନାଟକରେ ଜଣେ ଜଣେ ସଂଘର୍ଷରତ ଚରିତ୍ର । ହେମନ୍ତ ସମାଜରେ ନିଜର ପରିଚୟ ଖୋଜି ବୁଲି ଶେଷରେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଗୋଷ୍ଠୀର ବିଚାରଧାରା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିବା ବେଳେ, ଏପଟେ 'ତିମିର ତୀର୍ଥ' ନାଟକରେ ରୂପାବାଈ ନନ୍ଦିନୀ ରୂପେ ପରିଣତ ହୋଇ ସମାଜରେ ଟୋପାଏ ସିନ୍ଦୁର, ଦି'ପଟ ଶଙ୍ଖା ପିନ୍ଧି ବଧୂ ସାଜିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛି । ମାତ୍ର ତାହାର ସ୍ୱପ୍ନ ଚରିତାର୍ଥ ହୋଇପାରିନି । ତେଣୁ ସେ ସମାଜ ବିରୋଧରେ ବିପ୍ଳବ ଘୋଷଣା କରିଛି । ମାଲିକ ଓ ଶ୍ରମିକର ଚିରନ୍ତନ ତିକ୍ତ ସମ୍ପର୍କକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି 'ଆର୍ତ୍ତନାଦ'ର ବିଷୟ ଗତିଶୀଳ । ଚାଷୀମୂଲିଆର ରାଜୁତି ହେବ, ଶୋଷଣର ସିଂହାସନ ଟଳି ପଡିବ- ସାମ୍ୟବାଦର ଏହି ବାଣୀକୁ ନେଇ ନାଟକଟି ରଚିତ । ପ୍ରେମ, ପ୍ରତାରଣା, ହତ୍ୟାର କାହାଣୀ ଉପରେ 'ହେ ସ୍ୱର୍ଗ ବିଦାୟ' ନାଟକଟି ରଚିତ । ଏହି ନାଟକରେ ସାରା ଜୀବନ ବିପ୍ଳବ ମଧ୍ୟରେ ହାରିଯାଇଛି ନାୟକ ବିପ୍ଳବ । ପୁରୀ ସହରର ପଟ୍ଟଭୂମିରେ ମାନବ ଜୀବନର ବିଶ୍ଳେଷଣ, ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ଓ ତା'ର ସମାଧାନ ଉପରେ ଗଢି ଉଠିଛି ନାଟକ 'ସାଗର

ତୀରେ' (୧୯୬୭) । ପିଢିଗତ ବ୍ୟବଧାନ ସମସ୍ୟାକୁ ନାଟକରେ ଦେଖାଇବା ସହ ସାମାଜିକ ନୀତିନିୟମ, ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଚଳଣିକୁ ଉପହାସ କରାଯାଇଛି ।

ସାମାଜିକ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତାର ଅନ୍ୟତମ ସଫଳ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି 'ଅସତ୍ୟ ସହର' (୧୯୬୮) । କେଳା ଜାତୀୟ ଏକ ଯାଯାବର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସହ ସଭ୍ୟମଣିଷର ସ୍ୱାର୍ଥଗତ ସଂଘର୍ଷକୁ କଳ୍ପିତ କରି ନାଟକ 'ଯାଯାବର' (୧୯୬୮) ଗଢି ଉଠିଛି । ଯାଯାବରୀ ଝିଲିର ରୂପ ଯୌବନ ଜମିଦାର ରାସବିହାରୀଙ୍କ ପରିବାରରେ ଝଡ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ସେହି ଝଡର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ଆଭିଜାତ ପରିବାରର ପ୍ରତିନିଧି ରାସବିହାରୀଙ୍କ ମିଥ୍ୟା ଅହମିକା, ଅଳିକ ଆଭିଜାତ୍ୟର ମୁଖା ଖୋଲି ଯାଇଛି । ଝିଲି ଏଥିରେ ପ୍ରଚଳିତ ସାମାଜିକ ବିଧିବଦ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ସ୍ୱର ଉଠାଇଛି । ନାଟ୍ୟକାର ବିଜୟ ମିଶ୍ର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ରଚନା କରିଥିବା ପାରମ୍ପରିକ ନାଟକଗୁଡିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ସେଥିରେ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ଲୁଣ୍ଠିତ ସମାଜ ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗୀକାର ସ୍ୱର, ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟର ବିରୋଧ, ସାଧାରଣ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ଓ କେବେ କେବେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ନାଟ୍ୟକାର ମିଶ୍ର ତାଙ୍କ ନାଟକ ମଧ୍ୟକୁ ଚରିତ୍ର ରୂପେ ପ୍ରବେଶ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ବାସ୍ତବିକ ଭାବେ ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ପାରମ୍ପରିକ ନାଟ୍ୟ ରଚନା ଥିଲା ବେଶ୍ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ।

୧୯୬୮ ବେଳକୁ ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ନାଟ୍ୟଧାରାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଇଛି । ଯାହାର ସଫଳ ରୂପାୟନ 'ଶବବାହକମାନେ' (୧୯୬୮) ନାଟକରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହା ଥିଲା ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସଫଳ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ନାଟକ । ଷ୍ଟେଜ୍ ଫିଜ୍ ପରି ଏକ ନୂତନ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ କରି ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ନାଟକକୁ ଅଭିନୀତ କରାଇ ବେଶ୍ ପ୍ରଶଂସା ସାଉଁଟି ଥିଲେ । 'ଦୁଇଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦଗ୍ଧ ଫୁଲକୁ ନେଇ' (୧୯୭୨) ନାଟକଟି ସମାଜର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରୌଦ୍ରତାପରେ ଜଳୁଥିବା ଦୁଇଟି କଅଁଳ ଫୁଲ ସଦୃଶ ଚରିତ୍ର ରାଜା ଓ ରାଣୀକୁ ନେଇ ପରିକଳ୍ପିତ । ଏଥିରେ ରୂପାନ୍ତରିକରଣ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ କରି ନାଟ୍ୟକାର ସେ ଦୁଇଟି ଚରିତ୍ର ରାଜା ଓ ରାଣୀକୁ କେତେବେଳେ ଶୈଶବ, କୈଶୋର ତ କେତେବେଳେ ପୁଣି ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଉପନୀତ କରାଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ, ରହିଛି କେବଳ ଜୀବନର ହତାଶା । ପରେ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର 'ଯାଦୁକର' (୧୯୭୪) ପରି ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ନାଟକର ପରିକଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି । ଯାହା ତାଙ୍କୁ ବିଫଳତାର ସ୍ୱାଦ ଚଖାଇଛି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ 'ତଟ ନିରଞ୍ଜନା' (୧୯୭୮) ରଚିତ ହୋଇ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ଖ୍ୟାତି ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ଆକାଶ ବାଣୀ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଟକ ରୂପେ ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା । ଅଶୀଦଶକ ବେଳକୁ ନାଟ୍ୟକାର ନାଟକର ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷାଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇ ସମାଜ ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇପଡିଥିଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ଅରାଜକତା ବିରୋଧରେ ନାଟକ ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ । ଯାହାର ଉଦାହରଣ 'ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ' (୧୯୮୦), 'ପର୍ଶୁରାମ' (୧୯୮୧), 'ବାଦଶା' (୧୯୮୩) ପ୍ରଭୃତି ନାଟକ । ସମାଜ ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାକୁ ଯାଇ ବିଜୟ ମିଶ୍ର 'ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ'ରେ ରୂପକ, ଅତି କଳ୍ପନାର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିବା ବେଳେ ପୁରାଣରୁ ପର୍ଶୁରାମ ମିଥ୍‌କୁ ଆଣି 'ପର୍ଶୁରାମ' ନାଟକ ରଚନା କରିଥିଲେ । ସମାଜର ଅଦରକାରୀ ବୟସ୍କ, ବୟସ୍କା ତଥା ସମୁଦାୟ ବାରଜଣ ପାତ୍ରପାତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ 'ବାନପ୍ରସ୍ଥ' (୨୦୧୧) ନାଟକ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହାପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେ଼ମୀ ଦ୍ୱାରା ପୁରସ୍କୃତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ନାଟ୍ୟକାର ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସମଗ୍ର ସୃଷ୍ଟିକୁ ଅନୁଶୀଳନ କଲେ, ସେଥିରୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭାର ଯଥାର୍ଥ ନିଦର୍ଶନ ମିଳେ ।

ନୂତନ ନାଟ୍ୟ ଚେତନାର ଜଣେ ସମର୍ଥ ଶିଳ୍ପୀ ଭାବେ ବିଜୟ ମିଶ୍ର ରଚନା କରନ୍ତି ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ସଫଳ ନାଟକ 'ଶବବାହକମାନେ' (୧୯୬୮) । ଏହା ଥିଲା ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ପ୍ରଥମ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ନାଟକ । ଗତାନୁଗତିକ ପାରମ୍ପରିକ ଶୈଳୀରେ ନାଟକ ଲେଖି ଲେଖି ଥକିପଡି ଶେଷରେ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ନାଟକରେ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ନାଟ୍ୟକାର କହନ୍ତି– "ବହୁଦିନ ଧରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର, ଗୋଟିଏ ଛନ୍ଦର ନାଟକ ଲେଖୁ ଲେଖୁ ମୁଁ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡିଥିଲି । ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ଧରଣର ଅନୁଭୂତି, ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଶୈଳୀରେ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଏମିତି ଗୋଟିଏ ନାଟକ ଲେଖିଲି, ଯେମିତି ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଖାଦ୍ୟ ଖାଉଁ ଖାଉଁ କିଛି ଟିକିଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଣିଷ ଦରକାର କରେ ସେମିତି ଏକ ଅନୁଭୂତି ପାଇବା ପାଇଁ" ।[୩] ଅର୍ଥ ସର୍ବସ୍ୱ ଦୁନିଆରେ ମଣିଷର ଆନ୍ତରିକ ସମ୍ପର୍କ ଧନ ପାଇଁକି ପରିତୁଚ୍ଛ ହୋଇପାରେ ତାହା ଏହି ନାଟକରେ ପ୍ରତିଫଳିତ । ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକରେ ଶବକୁ ନାଟକର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଶବକୁ ନେଇ ନାଟ୍ୟରଚନା କୌଣସି ନୂଆ କଥା ନୁହେଁ । କାରଣ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଇଉଜେନ୍ ଆୟନେସ୍କୋଙ୍କ

'Amedee', ବାଦଲ ସରକାରଙ୍କ 'ପାଗଲା ଘୋଡା', ଦାଶରଥି ପ୍ରସାଦ ଦାସଙ୍କ 'ନିଷିଦ୍ଧ ଅନ୍ଧକାର' ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ରଥଙ୍କ 'ଶବ ପଡିଛି' ପ୍ରଭୃତି ନାଟକ ଶବକୁ ନେଇ ରଚିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶବର ସଂଜ୍ଞା, ତା'ର ଛବି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୂପ ନେଇଛି ।

'ଶବବାହକମାନେ' ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ Stage freeze ଶୈଳୀରେ ରଚିତ ପ୍ରଥମ ନାଟକ ଅଟେ । ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକର ଅନ୍ୟତମ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅଭିନୀତ ହେବାବେଳେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ସ୍ଥାଣୁତ୍ୱ କଳ୍ପନା । "ରଚନା ଶୈଳୀ ଓ ପରିବେଷଣ ପଦ୍ଧତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ 'ଶବବାହକମାନେ' ଏକ ନୂତନ ପରୀକ୍ଷା । ନାଟକଟିର ଗଠନରୀତି ସରଳରୈଖିକ ନ ହୋଇ ବୃତ୍ତାକାର ହୋଇଛି, ଅର୍ଥାତ ଏହାର ଆରମ୍ଭ ଯେଉଁଠି ଶେଷ ମଧ୍ୟ ସେଇଠି । ଯାହାକିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଂଘଟିତ ହୋଇଛି ତାହା କେବଳ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ମନୋରାଜ୍ୟରେ" ।[୪] 'ଶବବାହକମାନେ' ହେଉଛି ଏକ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ନାଟକ । ଏହା ଏକ କାହାଣୀ ପ୍ରଧାନ ବା ଘଟଣା ପ୍ରଧାନ ନାଟକ ନୁହେଁ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସ୍ୱାର୍ଥସର୍ବସ୍ୱ ମଣିଷ ମନର ବିବିଧ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଏଥିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । "ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥାରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ (ଶବ)କୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଚିରନ୍ତନ ମଣିଷର ରଙ୍ଗହୀନ ରୂପ ହେଉଛି ଏ ନାଟକ" ।[୫] ହଠାତ ଏକ ଝଡବର୍ଷା ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ତିନି କୋଠରୀ ବିଶିଷ୍ଟ ଡାକବଙ୍ଗଳାକୁ କିଛି ଚରିତ୍ର ପଶି ଆସିଛନ୍ତି ବର୍ଷା ଦାଉରୁ ମୁକ୍ତି ନିମନ୍ତେ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ ପରେ, ସେମାନେ ଘରର ଅନ୍ଧକାରରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଦିଆସିଲି ସାହାଯ୍ୟରେ ଘରୁ ପାଇଥିବା ଦୁଇଟି ମହମବତୀ ଜଳାଇଛନ୍ତି । ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ କୋଠରୀରେ ଥିବା ଶବ ପାଖରୁ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଗୁପ୍ତଧନର ଏକ ନକ୍ସା ପାଇ ତୃତୀୟ କୋଠରୀରେ ଗଇଁତିରେ ମାଟି ଖୋଳିଛି । ଗୋଟିଏ ପଟେ ପେଟର କ୍ଷୁଧା ଅନ୍ୟ ପଟେ ଗୁପ୍ତଧନର ଲାଳସା ସେମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା କରି ସ୍ୱାର୍ଥବାଦୀ କରି ପକାଇଛି । ଗୁପ୍ତଧନକୁ କରାଗତ କରିବା ପାଇଁ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲିଛି । ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ନାୟିକା ଅଜନ୍ତା ପ୍ରେମିକ ନବେନ୍ଦୁର ପ୍ରେମକୁ ତୁଚ୍ଛ କରିଥିବା ବେଳେ ସୁରେନ୍ଦ୍ର, କରୁଣା ଓ ଚିତ୍ତ ପ୍ରିୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ନିବିଡ଼ ବନ୍ଧୁତ୍ୱରେ ଫାଟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ନାଟକର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଯେତେବେଳେ ତୃତୀୟ କୋଠରୀର ମାଟିତଳୁ ଗୁପ୍ତଧନ ବଦଳରେ ଖାଲି ପେଟିଟି ବାହାରିଛି, ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଶା, ଆକାଂକ୍ଷା ମାଟିରେ ମିଶିଯାଇଛି । ପେଟିଟିରୁ ମିଳିଛି ଏକ ଅନୁରୋଧ ପତ୍ର, ଯେଉଁଥିରେ ଲେଖାଅଛି- "ମୋତେ ଏଇଠି ପୋତିଦିଅ" । ଶେଷରେ ଶବରବାହକ ହୋଇ ଗୁପ୍ତଧନ ସନ୍ଧାନରେ ଚାଲିଥିବା ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତାର ଅନ୍ତ ଘଟିଛି ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକରେ ଥିବା ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅନୁଶୀଳନ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ନାଟକରେ ଛଅଟି ପୁରୁଷ, ଗୋଟିଏ ନାରୀ ଚରିତ୍ର ସହ ଶବକୁ ଏକ ଚରିତ୍ର ଭାବେ ନିଆଯାଇଛି । ନାଟକରେ ବିରୂପାକ୍ଷ ଚରିତ୍ରଟି ବିବେକର ପ୍ରତୀକ । ସେ ସର୍ବଦା ଅନ୍ୟ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଚେତେଇ ଆସିଛି । ନବେନ୍ଦୁ ଓ ଅଜନ୍ତା ଏ ଦୁହେଁ ପ୍ରଣୟୀ । ଏମାନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ବିବାହ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଗୁପ୍ତଧନର ଲାଳସା ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଫାଟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଅଜନ୍ତା ନବେନ୍ଦୁକୁ ଛାଡି ଗୁପ୍ତଧନ ପଛରେ ଧାଇଁଛି । ଏହି ଧନକୁ କରାଗତ ପାଇଁ ସେ ନିଜର ସର୍ବସ୍ୱ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ନାଟକରେ ସୁରେନ୍ଦ୍ର, କରୁଣା ଓ ଚିତ୍ତପ୍ରିୟ ଏ ତିନି କଲେଜ ଛାତ୍ର ଏବଂ ପରମବନ୍ଧୁ । ଗୁପ୍ତଧନର ଲୋଭ ଏମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ବନ୍ଧନକୁ ଛିନ୍ନ କରିଛି । ଗୁପ୍ତଧନର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମାଟି ଖୋଳୁଥିବା ବେଳେ ତା ଧନରେ ଭାଗ ବସାଇଛି ପ୍ରଥମେ ଅଜନ୍ତା । ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକରେ ମିଛୁ ଚରିତ୍ରଟି ଏକ କାର୍ ଡ୍ରାଇଭର । ସେ ମଞ୍ଚକୁ ଆସିନି । ନାଟକର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ରୂପେ ଶବକୁ ନିଆଯାଇଛି । ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକର ଚରିତ୍ରମାନେ କୌଣସି ବାସ୍ତବ ଜଗତର ଚଲାବୁଲା କରୁଥିବା ଚରିତ୍ର ନୁହଁନ୍ତି । ଏମାନେ ମଣିଷ ମନର ବିବିଧ କ୍ରିୟା ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ସ୍ୱରୂପ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନେ ଜଣେ ଜଣେ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଚରିତ୍ର ଅଟନ୍ତି ।

'ଶବବାହକମାନେ' ନାଟକର ସଂଳାପ ଗୁଡିକ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଅଟେ । ସଂଳାପରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସହ କିଛି କିଛି ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦର ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି । ଯାହା ସଂଳାପଗୁଡିକୁ ପାତ୍ରୋପଯୋଗୀ କରିପାରିଛି । ନାଟକର ଆଲୋକ ସମ୍ପାତକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ, ଏଥିରେ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟି ମହମବତୀ ଆଲୁଅରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାଟକ ମଂଚରେ ଅଭିନୀତ ହେଉଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ନାଟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରୟୋଗ । ନାଟକଟିକୁ ମଂଚସ୍ଥ କରାଇବା ପାଇଁ ମଂଚକୁ ତିନୋଟି ଜୋନରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ଏକ ନମ୍ବର ରୁମ୍, ଦୁଇ ନମ୍ବର ରୁମ୍, ତିନି ନମ୍ବର ରୁମ୍ ନାମରେ ନାମିତ କରାଯାଇଛି । ମଂଚରେ ଷ୍ଟେଜ

ଫିଜ୍‌ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି, ଯାହା ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ରୁମରେ ଅଭିନୟ ସରିବା ପରେ ସେଠାରେ ଥିବା ଚରିତ୍ର ସ୍ଥାଣୁ ପାଲଟି ଯାଉଛନ୍ତି, ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ପୁନର୍ବାର ଆଲୋକ ଆସିଲେ ସେମାନେ ଅଭିନୟ ଆରମ୍ଭ କରୁଛନ୍ତି । ଅତ୍ୟଧିକ ମଂଚ ସାଜସଜ୍ଜାକୁ ଏ ନାଟକରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଏକ ନମ୍ବର ରୁମରେ ସମସ୍ତ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ପର୍ବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବାବେଳେ, ଦୁଇ ନମ୍ବର ରୁମ୍ ହୋଇଛି ଶବ, ଗୁପ୍ତଧନ ନକ୍ସା ପ୍ରାପ୍ତିର ସ୍ଥାନ । ତିନି ନମ୍ବର ରୁମକୁ ଯାଇ ଗୁପ୍ତଧନର ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଗଇଁତି ସାହାର୍ଯ୍ୟରେ ମାଟି ଖୋଳିଛନ୍ତି । ମଂଚରେ ଗଇଁତିକୁ ସାମର୍ଥ୍ୟର ପ୍ରତୀକ ଭାବରେ ନିଆଯାଇଛି । ଗଇଁତି ଯାହା ହାତରେ ଗୁପ୍ତଧନ ଓ ଅଜନ୍ତା ତାହାର । ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକରେ ପ୍ରଥମରେ ଅନ୍ଧାରି ମଂଚର ପ୍ରୟୋଗ ଥିଲା ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ଏକ ପରୀକ୍ଷା । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ନାଟ୍ୟକାର ବିଜୟ ମିଶ୍ର 'ଶବବାହକମାନେ' ନାଟକ ବହିର ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ମଂଚ କୌଶଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ 'ଶବବାହକମାନେ' ଏକ ସଫଳ ମଂଚ ନାଟକ ରୂପେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ।

ପରିଶେଷରେ ନାଟ୍ୟକାର ବିଜୟ ମିଶ୍ର 'ଶବବାହକମାନେ' ନାଟକର ବକ୍ତବ୍ୟରେ ଏହା ସୂଚାଇଛନ୍ତି ଯେ, ସମାଜରେ ବଂଚୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଜଣେ ଜଣେ ଶବରବାହକ ଅଟନ୍ତି । ମଣିଷର ନିଜ ଅନ୍ତରରେ ଥିବା ଈର୍ଷା, ମୋହ, କାମନା, ଅହଂକାର ରୂପକ ପଚାଶବକୁ ସର୍ବଦା ବୋହିଚାଲିଛି । ଉକ୍ତ ଶବକୁ ମାଟିତଳେ କବର ନଦେଲେ ସମାଜରେ ମଣିଷ ଜୀବନ ଦୁର୍ବିସହ ହୋଇପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକରେ ନାଟ୍ୟକାର ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଅନ୍ତରରେ ଥିବା ଈର୍ଷା, ମୋହ, କାମନା ଇତ୍ୟାଦି ରୂପକ ଶବକୁ ପେଟି ଭିତରେ ଶୁଆଇ କବର ଦେଇ ରାମ ନାମ ସତ୍ୟ ହେ' ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଇଛନ୍ତି । ନାଟକଟି ଅନ୍ଧାରରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଅନ୍ଧାରରେ ଶେଷ ହୋଇଛି । ନାଟ୍ୟକାର ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ନାଟ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ, ସେଥିରୁ ତାଙ୍କ ନାଟ୍ୟ ପ୍ରତିଭାର ଯଥାର୍ଥ ନିଦର୍ଶନ ମିଳେ । ଯାହା ଆଜି ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟରେ ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇରହିଛି ।

ପ୍ରାନ୍ତଟୀକା :

୧. ଚୌଧୁରୀ, ବିଜୟ କୁମାର; ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ନାଟକରେ ପରୀକ୍ଷା ଓ ପ୍ରୟୋଗ, କଟକ, ଆର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶନ, ପ୍ରଥମ ସଂ, ୨୦୧୭, ପୃଷ୍ଠା-୪୯

୨. ମିଶ୍ର, ଗିରୀଶଚନ୍ଦ୍ର; ଏକାଙ୍କିକା : ଧରା ଓ ଧାରା, କଟକ, ଆର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶନ, ପୃଷ୍ଠା-୧୨୯

୩. ମିଶ୍ର, ବିଜୟକୁମାର; ଶବବାହକମାନେ, କଟକ, ସାଥୀ ପ୍ରକାଶନ, ତୃତୀୟ ସଂ, ୧୯୮୦, ପୃଷ୍ଠା-୭୪

୪. ଦାଶ, ସର୍ବେଶ୍ୱର; ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା, ୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-୩୪୦

୫. ତତ୍ରୈବ, ପୃଷ୍ଠା-୩୩୯

ଗବେଷକ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ

ରେଭେନ୍ସା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କଟକ